

М.В. Коваленко

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У СТУДЕНТІВ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, м. Вінниця

Ключові слова:перфекціонізм,
мотивація, мотивація
на успіх або невдачу.

Мотивація являє собою активацію особливих спонукань в конкретних умовах. Структура мотиваційного компонента перфекціонізму має дві основні складові – прагнення до успіху та уникнення невдач, що відображають позитивні та негативні аспекти перфекціонізму.

Для вивчення мотивації на успіх або невдачу було анонімно обстежено 275 студентів першого та п'ятого курсів Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. У загальній групі студентів достовірна більшість обстежених була орієнтована на успіх – 52,00% (143 особи), у 39,27% (108 студентів) мотиваційний полюс не був вираженим, достовірно найменша частка студентів була орієнтована на невдачу – 8,73% (24 студенти) ($p < 0,01$), що вказує на переважання позитивної спрямованості мотивації та можливість формування ефективних адаптивних стратегій подолання стресу. У процесі навчання студентів у ВНМЗ з 1 до 5 курсу виявлено позитивну динаміку в формуванні мотивації на успіх, що свідчить про ціннісно-мотиваційну перебудову особистості з орієнтацією на навчальні та професійні досягнення у процесі професійної підготовки майбутніх лікарів. Порівняльне дослідження мотивації на успіх серед студентів різних факультетів показало, що вона найбільше сформована у студентів 5 курсу стоматологічного факультету, тобто випускників, орієнтованих на успішне закінчення навчання та початок самостійної професійної діяльності. Отримані в ході порівняльного та кореляційного аналізу дані щодо мотиваційного компонента перфекціонізму у студентів ВНМЗ доводять, що із збільшенням інтенсивності перфекційних настанов особистості до високого рівня збільшується негативна мотивація на невдачу, що характеризує посилення негативного компонента перфекціонізму.

Для характеристики феномена перфекціонізму у студентів важливим є дослідження мотивації діяльності, орієнтованої на навчальні та професійні досягнення. Мотивація перфекційної діяльності спрямована на найкраще виконання будь-якого виду діяльності та досягнення високого результату за застосуванням критерію успішності. Структуру мотиваційного компонента перфекціонізму складають два основних компоненти – прагнення до успіху та уникнення невдач, що відображають позитивні та негативні аспекти перфекціонізму.

Актуальність. Мотивація являє собою активацію особливих спонукань у конкретних умовах, вона є необхідною умовою будь-яких форм довольної активності, це стосується і навчальної діяльності, в якій мотивація

забезпечує прагнення до пізнання і досягнення широкого кола навчальних цілей [1, 4].

Мотив досягнення складається із двох компонентів – надії на успіх та страху перед невдачею. Мотивація успіху має позитивний характер. При цьому дії людини спрямовані на досягнення конструктивних, позитивних результатів. Такі особи задовольняються тим рівнем успішності, який дещо вищий за їх актуальний рівень досягнення, але не перевершує його набагато. Мотивація боязні невдачі має негативний характер. При такому типі мотивації людина прагне насамперед уникнути поганого ставлення до себе, і навіть покарання. Очікування неприємностей визначає її діяльність. У цьому випадку, думаючи про майбутню діяльність, людина вже боїться можливого провалу і шукає варіанти, як його уникнути, а не як домогтися успіху. Виходячи з протистояння оціночних диспозицій «прагнення до успіху» і «уникнення невдачі», Х. Хекхаузен прийшов до висновку, що при цьому виникає «конфлікт оціночних диспозицій», що стає невід'ємною частиною мотивації досягнення [6].

Neumeister (2004) виявив, що позитивні аспекти перфекціонізму пов'язані з мотивацією досягнення, при суб'єктно-орієнтованому перфекціонізмі (Self-Oriented Perfectionism) також переважає мотив досягнення, формуються адаптивні когнітивні стратегії вирішення проблем, управління часом, пошуку соціальної підтримки. Переважання в діяльності перфекціоніста мети перевершити інших може мати негативний вплив на мотивацію, призвести до неадекватної поведінки (наприклад, уникнення складних завдань) [8]. З іншого боку, негативні аспекти перфекціонізму пов'язані з більш низькою мотивацією досягнення. Також виявлено зв'язок між соціально-наказовим перфекціонізмом та мотивацією на страх невдачі, що має негативний вплив на цілі, поведінку та успішність особи [7]. При цьому з позицій багатомірного конструкту перфекціонізму «мотивація на успіх» відповідає поняттю «позитивний перфекціонізм», а мотив «уникнення невдачі» пов'язується з «негативним перфекціонізмом» [2].

В Україні було проведено дослідження сформованості мотивації успіху і страху невдачі у студентів –

майбутніх психологів – різних курсів (Гуляс І.А., 2012). У ході дослідження автор виявила асиметричність сформованості названих мотивів на користь переважної орієнтації на успіх, що досягає максимальних значень на IV–V курсах; зниження показників сформованості зазначеного мотиву у студентів II і III курсів, а також різке зростання кількості студентів з невираженою мотивацією. «Мотиваційна яма» середини навчання у ВНЗ свідчить про ціннісно-мотиваційну перебудову, диспозиційне переформатування особистості [3].

Дослідження ціннісно-мотиваційної сфери має особливу актуальність для дослідження у студентів в процесі навчання в вищому навчальному медичному закладі, оскільки саме характер цінностей і мотивів, що лежать в основі діяльності, визначає напрям і зміст активності особи (Капцов А.В., 2011) [5]. Тому важливим є вивчення впливу феномена перфекціонізму на формування мотивації у студентів.

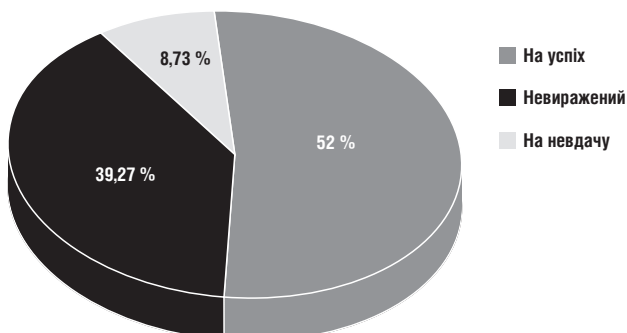
Мета. Дослідити мотиваційний компонент перфекціонізму у студентів ВНМЗ в процесі навчання.

Матеріали та методи дослідження

Для дослідження мотивації на успіх або невдачу було анонімно обстежено 275 студентів першого та п'ятого курсів Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. Серед них студентів 1 курсу було 135 осіб (49,09%), студентів 5 курсу – 140 осіб (50,91%). У дослідженні брали участь представники трьох факультетів: стоматологічного (СФ) – 107 студентів (38,90%), медичного факультету №2 зі спеціальності медична психологія (МПФ) – 66 студентів (24,00%), лікувального (ЛФ) – 102 студенти (37,10%). Серед учасників дослідження дівчат було 189 (68,73%), хлопців – 86 (31,27%).

Результати та їх обговорення

Для виявлення мотивації особистості на успіх або невдачу було використано Опитувальник «Мотивація успіху та боязнь невдачі» А.А. Реана (МУН) (Реан А. А. Психология изучения личности : учеб. пособие / А. А. Реан. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 1999. – 288 с.). За даними опитувальника, при загальній сумі балів від 1 до 7 діагностувалась мотивація на невдачу (боязнь невдачі), 8 – 13 – мотиваційний полюс яскраво не виражений, 14–20 – мотивація на успіх (надія на успіх). У загальній групі студентів достовірна

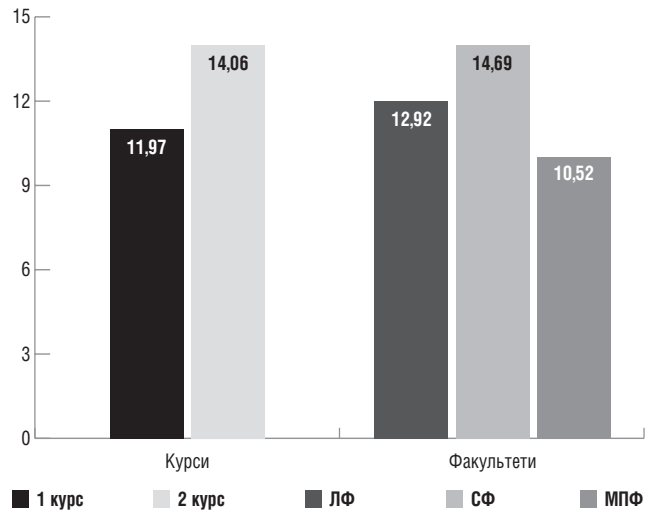

Примітка. * – відмінності достовірні, порівняно з іншими групами, $p < 0,01$.

Рис. 1. Розподіл студентів ВНМЗ за рівнем мотивації.

більшість студентів належала до групи орієнтованих на успіх – 52,00% (143 особи), у 39,27% (108 студентів) мотиваційний полюс не був вираженим, достовірно найменша частка студентів була орієнтована на невдачу – 8,73% (24 студенти) ($p < 0,01$). Результати представлені на рисунку 1.

В ході дослідження було визначено середнє значення показника мотивації на різних курсах та факультетах ВНМЗ (рис. 2).

Примітка. * – відмінності достовірні, порівняно з іншими групами, $p < 0,01$.

Рис. 2. Показник мотивації на різних курсах та факультетах ВНМЗ.

Таким чином, у студентів 1 курсу мотиваційний полюс переважно був не вираженим, а студенти 5 курсу були мотивовані на успіх. При порівнянні встановлено, що на 5 курсі студентів з мотивацією на успіх було достовірно більше, ніж на 1 курсі, а з мотивацією на невдачу – достовірно менше.

Серед студентів різних факультетів була сформована мотивація тільки на СФ (мотивація на успіх) – за рахунок 5 курсу – 73,58% (39 осіб), на МПФ та ЛФ мотивація була несформованою. Такі відмінності можна пояснити тим, що студенти 5 курсу СФ є випускниками, вони орієнтовані на успішне закінчення навчання та початок самостійної професійної діяльності, а студенти ЛФ та МПФ ще рік продовжують навчання і такої мотивації не мають.

Для проведення аналізу феномена перфекціонізму у студентів ВНМЗ було використано Опитувальник перфекціонізму Холмогорової А.Б., Гаранян Н.Г. (2001). Для визначення рівня перфекціонізму всіх студентів методом перцентилів було поділено на 3 групи: у 25% досліджуваних значення показника становило менше 44 балів – низький рівень, у 25–75% – 45–64 бали – середній рівень, у 75–100% – вище 65 балів – високий рівень. За результатами дослідження більшість студентів продемонстрували середній рівень перфекціонізму – 53,82% (148 осіб), достовірно менше було студентів з низьким або високим рівнями 22,54% (62 особи) та 23,64% (65 осіб) відповідно.

У групах студентів ВНМЗ з різними рівнями перфекціонізму було проведено вивчення розподілу студентів ВНМЗ за мотивацією (таблиця) та дослідження показника мотивації (рис. 3).

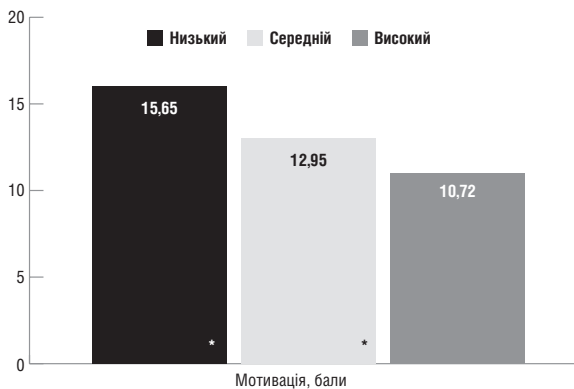
Таблиця. Розподіл студентів ВНМЗ за мотивацією у групах з різним рівнем перфекціонізму, %

Мотивація	1. Низький (n=62)	2. Середній (n=148)	3. Високий (n=65)	p<0,01 або *p<0,05
1. Мотиваційний полюс не виражений (n=108)	24,42% (17)	43,92% (65)	40,00% (26)	p2-1 *p3-1
2. Мотивація на успіх (n=143)	72,58% (45)	49,32% (73)	38,46% (25)	p2-1 p3-1
3. Мотивація на невдачу (n=24)	0	6,76% (10)	21,54% (14)	*p3-2
p<0,01 або *p<0,05	p2-1	p2-1 p3-1	*p3-1 *p3-2	

Примітка. * – відмінності достовірні, порівняно з іншими групами, p<0,01.

Як показують дані таблиці 1, серед студентів з низьким рівнем перфекціонізму переважають особи з мотивацією на успіх, студентів з мотивацією на невдачу у цій групі не виявлено. Серед студентів з середнім рівнем перфекціонізму осіб з мотивацією на успіх та з невираженим мотиваційним полюсом була приблизно однакова кількість, студентів з мотивацією на невдачу – достовірна меншість. Серед студентів з високим рівнем перфекціонізму осіб з мотивацією на невдачу також була достовірна меншість.

Разом з тим, студентів з мотивацією на успіх у групі з низьким рівнем достовірно більше, ніж у інших групах, з невираженим мотиваційним полюсом – достовірно менше. Частка осіб з мотивацією на невдачу достовірна більша серед студентів з високим рівнем перфекціонізму.

Примітка. * – відмінності достовірні, порівняно з іншими групами, p<0,01.

Рис. 3. Показник мотивації серед студентів ВНМЗ з різним рівнем перфекціонізму.

Отримані результати, представлені на рисунку 3, доводять, що показник мотивації найвищий у студентів з низьким рівнем перфекціонізму, найнижчий – у студентів з високим рівнем перфекціонізму.

При проведенні кореляційного аналізу було встановлено достовірний кореляційний зв'язок середньої сили між показником мотивації та рівнем перфекціонізму (коефіцієнт кореляції R=0,39, p= 0,001), причому негативний – з показником перфекціонізму (коефіцієнт кореляції R= -0,33, p= 0,001), тобто при вищому показнику перфекціонізму можна очікувати нижчий показник мотивації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті проведеного дослідження мотиваційного компонента перфекціонізму у студентів ВНМЗ виявлено:

1. Серед студентів ВНМЗ достовірна більшість в своїй мотивації орієнтована на успіх, найменша частка студентів орієнтована на невдачу, що вказує на переважання позитивної спрямованості мотивації та можливість формування ефективних адаптивних стратегій подолання стресу.

2. У процесі навчання студентів у ВНМЗ з 1 до 5 курсу виявлено позитивну динаміку в формуванні мотивації на успіх, що свідчить про ціннісно-мотиваційну перебудову особистості з орієнтацією на навчальні та професійні досягнення у процесі професійної підготовки майбутніх лікарів.

3. Порівняльне дослідження мотивації на успіх серед студентів різних факультетів показало, що вона найбільш сформована у студентів 5 курсу СФ, тобто, випускників, орієнтованих на успішне закінчення навчання та початок самостійної професійної діяльності.

4. Отримані в ході порівняльного та кореляційного аналізу дані щодо мотиваційного компонента перфекціонізму у студентів ВНМЗ доводять, що із збільшенням інтенсивності перфекційних настанов особистості до високого рівня збільшується негативна мотивація на невдачу, що характеризує посилення негативного компонента перфекціонізму.

Список використаної літератури

1. Взаимосвязь мотивации и осознанной саморегуляции учения / В. И. Моросанова, И. Ю. Цыганов, А. В. Ванин, Е. В. Филиппова // Психологические исследования. – 2012. – Т. 5, № 24.
2. Гаранян Н. Г. Структура перфекционизма у пациентов с депрессивными и тревожными расстройствами / Н. Г. Гаранян, Т. Ю. Юдеева // Психологический журнал. – 2009. – № 6.
3. Гуляс І. А. Розвиток перфекціоністських настанов у процесі професійної підготовки майбутніх практичних психологів / І. А. Гуляс // Психологія особистості. – 2012. – № 1 (3).
4. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. С. Занюк – К.: Либідь, 2002. – 302 с.
5. Капцов А. В. Динамика характеристик ценностно-мотивационной сферы студентов вузов / А. В. Капцов // Психологические исследования – 2011. – № 6 (20).
6. Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения / Х. Хекхаузен. – Спб.: Речь, 2001. – 238 с.
7. Blankstein K. R., Dunkley D. M. Evaluative concerns, self-critical and personal standards perfectionism: A structural equation modeling strategy. In G. L. Flett & P. L. Hewitt (Eds.), Perfectionism: Theory, research and treatment (P. 285–315). Washington, DC: American Psychological Association, 2002.
8. Neumeister K. L. S. Understanding relationship between perfectionism and achievement motivation in gifted college students / K. L. S. Neumeister // Gifted Child Q. – 2004. – № 48. – P. 219–231.

ИССЛЕДОВАНИЕ МОТИВАЦИОННОГО КОМПОНЕНТА ПЕРФЕКЦИОНИЗМА СТУДЕНТОВ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО МЕДИЦИНСКОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

М.В. Коваленко

Мотивация представляет собой активацию особых побуждений в конкретных условиях. Структуру мотивационного компонента перфекционизма составляют два основных компонента – стремление к успеху и избегание неудач, отражающие позитивные и негативные аспекты перфекционизма. Для исследования мотивации на успех или неудачу было анонимно обследовано 275 студентов первого и пятого курсов Винницкого национального медицинского университета им. Н.И. Пирогова. В общей группе студентов достоверное большинство студентов относилось к группе ориентированных на успех – 52,00% (143 человека), у 39,27% (108 студентов) мотивационный полюс был не выраженным, достоверно наименьшая часть студентов была ориентирована на неудачу – 8,73% (24 студента) (p<0,01), что указывает на преобладание позитивной направленности мотивации и возможность формирования эффективных адаптивных стратегий преодоления стресса. В процессе обучения студентов в ВУМЗ с 1 до 5 курса выявлена положительная динамика в формировании мотивации на успех, что свидетельствует о

ценностно-мотивационной перестройке личности с ориентацией на учебные и профессиональные достижения в процессе профессиональной подготовки будущих врачей. Сравнительное исследование мотивации на успех среди студентов различных факультетов показало, что она наиболее сформирована у студентов 5 курса стоматологического факультета, то есть выпускников, ориентированных на успешное окончание учебы и начало самостоятельной профессиональной деятельности. Полученные в ходе сравнительного и корреляционного анализа данные по мотивационному компоненту перфекционизма у студентов ВУМЗ доказывают, что с увеличением интенсивности перфекционных установок личности к высокому уровню увеличивается отрицательная мотивация на неудачу, что характеризует усиление негативного компонента перфекционизма.

Ключевые слова: перфекционизм, мотивация, мотивация на успех или неудачу

STUDY MOTIVATIONAL COMPONENTS OF PERFECTIONISM UNIVERSITY STUDENTS OF MEDICAL INSTITUTIONS

M. Kovalenko

Motivation is the activation of specific motives in specific circumstances. The structure of the motivational component of perfectionism consists of two main components – the desire for success and avoid failure, reflecting the positive and negative aspects of perfectionism.

To investigate the motivation for success or failure were anonymously surveyed 275 students of the first and fifth courses of Vinnitsa National Medical University. In the total group of students, most reliable students belonged to a group focused on success – 52,00% (143 persons), 39,27% (108 students) motivational pole was not pronounced, significantly lowest percentage of students focused on failure – 8,73 % (24 students) ($p < 0,01$), indicating a predominance of positive motivation orientation and possible effective adaptive coping strategies. During training students of 1 to 5 year revealed positive trends in building motivation for success, which indicates the value-motivational personality restructuring with a focus on educational and professional achievements in the training of future doctors. Comparative study of motivation for success among students from different faculties showed that it is most formed in the 5th year students of the Faculty of Dentistry, graduates focused on successful completion of training and the beginning of an independent profession. Obtained during the comparative and correlation analysis data on the motivational component of students' perfectionism show that with increasing intensity perfectionism signs guidelines personality to high levels of negative motivation increases to failure, which characterizes the strengthening of the negative component of perfectionism.

Key words: perfectionism, motivation, motivation for success or failure.

УДК 616.89–008–84

А.А. Педак

ДЕИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ, ИЛИ КОНЦЕПЦИЯ МНОГОУРОВНЕВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПСИХИАТРИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ В УКРАИНЕ

Николаевская областная психиатрическая больница №2

Ключевые слова:

деинституционализация, профилактика, организация медицинской помощи, психические расстройства, интеграция психиатрической помощи в общемедицинскую сеть.

В работе через призму концепции деинституционализации рассмотрены общие вопросы одного из возможных направлений структурно-диагностической и финансово-экономической организации сети психиатрической помощи в свете основных концептуальных положений реформирования общемедицинской системы здравоохранения в Украине.

В контексте принятого Закона Украины «Про порядок проведения реформирования системы охраны здоровья в Винницкой, Днепропетровской, Донецкой областях и г. Киеве» (2011) и Распоряжения Кабинета Министров № 776-р от 18.09.2013 «О поддержке Концепции развития системы финансового обеспечения в сфере охраны здоровья» в Украине продолжают преобразования и реструктуризация сети учреждений здравоохранения. Составной частью реформирования общей системы медицинской помощи является проблема поиска действенных механизмов и путей интеграции психиатрической службы в общесоматическую сеть в контексте основных положений Закона Украины «О психиатрической помощи» (2000).

В данном аспекте следует отметить, что мировой опыт поиска эффективных моделей интеграции психиатрической помощи в общемедицинскую практику достаточно велик и разнообразен. Выбор направления в развитии

этих процессов предопределен тем, как каждое государство использует свои национальные условия, традиции и индивидуальные экономические модели развития общества. Однако, общим направлением в реформировании психиатрической помощи развитых стран мира является процесс *деинституционализации* [9]. Под данным термином прежде всего следует подразумевать комплексный процесс, направленный на интеграцию имеющейся сети психиатрических учреждений в единое медицинское пространство. И совсем не в ключе его старобытное понимание как «разукрупнение» или «заккрытие» крупных психиатрических больниц, в процессе которых большинство пациентов должно было быть выписано под наблюдение первичного звена здравоохранения.

Термин *деинституционализация*, как идеология и первичный опыт был сформирован и практически апробирован в США – в 50-е годы XX ст. Главной ошибкой данной модели реформирования (которая в сжатые